

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna å kapitalbudgeten för budgetåret 1962/63 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

KAPITALBUDGETEN

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 8, punkt 67, s. 152—158 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1962) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Enligt beräkningarna i statsverkspropositionen till 1961 års riksdag uppskattades medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag till ca 1 163 mkr. under *budgetåret 1960/61*. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna stannade emellertid vid ca 1 133 mkr. och understred således de beräknade utgifterna med ca 30 mkr. Anslagsbehållningarna ökade med ca 40 mkr.

I fjolårets investeringsplan för kommunikationsverken framhölls, att bedömningen av investeringsomfattningen för *budgetåret 1961/62* inom affärsverken grundades på antagandet att högkonjunkturen skulle komma att bestå under budgetåret med en omfattande investeringsverksamhet inom näringslivet. Med hänsyn härtill och till projekteringsläget m. m. inom den statliga sektorn ansågs från samhällets synpunkt skäl föreligga för en viss begränsning i kommunikationsverkens investeringar. Samtidigt underströks emellertid att den ökande efterfrågan på affärsverkens tjänster och föreliggande möjligheter till kostnadspressande rationaliseringar motiverade att affärsverkens investeringar fortfarande hölls på en hög nivå.

Utifrån nämnda utgångspunkter förordades för nämnda budgetår ett totalt rambelopp av 1 103,5 mkr. vilket jämfört med det föregående budgetåret innebar en ökning med 20,5 mkr. För övriga investeringar beräknades en medelsförbrukning av 66,6 mkr., varav 34,8 mkr. för ljud- och televisionsradioanläggningar, radioanläggningar för luftfarten samt anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete, 15,0 mkr. för vattenfallsstyrelsens för-

valtningsbyggnad, 16,3 mkr. för storflygplats och 0,5 mkr. för inköp av grustag.

Vid den förnyade beräkning av investeringsutgifterna för innevarande budgetår, som redovisas i statsverkspropositionen beräknas numera i fråga om de rambegränsade investeringarna vattenfallsverkets investeringar öka med 10 mkr. i förhållande till våren 1961 med hänsyn till den förordade utbyggnaden av Marvikens kraftstation. Motsvarande belopp har äskats å tilläggsstat. För luftfartsverket har Kungl. Maj:t medgivit en ramökning om ca 0,2 mkr., vilket belopp avser återuppförande av en genom brand förstörd byggnad på Bulltofta flygplats. Totalt uppskattas således de rambegränsade investeringarna till 1 113,7 mkr. för innevarande budgetår. Även beträffande de icke ramreglerade investeringarna har vissa förskjutningar ägt rum, sedan beräkningarna förra året verkställdes. Sålunda upptages nu investeringarna för televerket med ett belopp som understiger beräkningarna våren 1961 med 2,1 mkr. Vattenfallsverkets och luftfartsverkets investeringar ökar däremot i förhållande till de tidigare beräkningarna med respektive 7,1 mkr. och 1,6 mkr. Posten övriga investeringar uppföres därför totalt med 73,2 mkr. För kommunikationsverken upptages alltså sammanlagt (1 113,7 + 73,2) 1 186,9 mkr., vilken summa sålunda överstiger det för ett år sedan beräknade beloppet med 16,8 mkr.

För *budgetåret 1962/63* innebär verksstyrelsernas förslag investeringar till ett sammanlagt belopp av 1 250 mkr., vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en ökning med ca 63 mkr. Denna utgör ett saldo mellan å ena sidan en uppräknings av de ramreglerade investeringarna med sammanlagt ca 79 mkr. och en minskning av medelsförbrukningen å övriga anslag med ca 16 mkr. Beträffande de ramreglerade anslagen uppgår de av verksstyrelserna föreslagna ökningarna till 3 mkr. för postverket, 44 mkr. för televerket, 22 mkr. för statens järnvägar, 7 mkr. för luftfartsverket och 5 mkr. för förrådsfonden. Vattenfallsverkets investeringsram har föreslagits reducerad med 1,5 mkr. Beträffande anslagen vid sidan av ramregleringen innebär verkens förslag att televerkets och statens järnvägars medelsbehov ökar med respektive 5 och 1 mkr., medan medelsförbrukningen på vattenfallsverkets fond och luftfartsfonden beräknas minska med respektive 15 mkr. och 7 mkr.

Beträffande de framförda förslagen anför *departementschefen* följande.

Vid den prövning av verksstyrelsernas förslag som företagits inom kommunikationsdepartementet har det stått klart att en ytterligare stegring av affärsverkens investeringar är välmotiverad. En hög investeringsnivå kräves bl. a. för att den i stort sett ökande efterfrågan på verkens tjänster skall kunna tillgodoses. Vidare är en omfattande investeringsverksamhet ett avgörande villkor för strävandena att förbilliga och effektivisera driften. Dock talar bl. a. planerings- och projekteringsläget för en viss begränsning i kommunikationsverkens investeringar i förhållande till verksmyndigheternas förslag.

Vid en avvägning utifrån olika synpunkter har jag ansett mig böra för nästa budgetår förorda ett totalt rambelopp av 1 128,5 mkr., innebärande en

ökning i förhållande till de i föregående års statsverksproposition framlagda beräkningarna för innevarande budgetår med 25 mkr. Mitt förslag innebär, att jämfört med den för innevarande budgetår beräknade medelsförbrukningen postverkets, televerkets och förrådsfondens investeringar uppräknas med respektive 1, 40 och 3 mkr. För statens järnvägar, vattenfallsverket och luftfartsstyrelsen har minskningar med respektive 11, 7 och 1 mkr. ansetts möjliga.

Vid sidan av investeringsramarna har jag tagit upp anslag med följande belopp, nämligen till ljudradioanläggningar 6,8 mkr., televisionradioanläggningar 22 mkr., radioanläggningar för luftfarten 2,7 mkr., förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen 6,5 mkr. och storflygplats 9 mkr. De angivna anslagen möjliggör bl. a. medelsförbrukningar om 6,5 mkr. för förvaltningsbyggnaden och 11,0 mkr. för storflygplatsen.

I den inledande översikten har jag lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehovet inom de olika verken samt i korthet berört inriktningen av investeringarna för nästa budgetår.

I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår, bör för nästa budgetår investeringarna i radioanläggningar för luftfarten tillföras investeringsramen för luftfartsverket för att luftfartsstyrelsen därigenom skall få valfrihet mellan samtliga investeringsobjekt rörande luftfarten.

Den för budgetåret 1962/63 av departementschefen förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i tabellen även redovisats siffrorna för den förnyade medelsberäkningen för budgetåret 1961/62.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1962/63

	1961/62 Förordat av dep.ch.	1962/63 Verkens förslag miljoner kronor	1962/63 Förordat av dep.ch.
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	5,5	8,3	6,5
Televerket	285,0	329,2	325,0
Statens järnvägar	326,0	348,0	315,0
Vattenfallsverket	450,0	448,5	433,0
Luftfartsverket	7,2	13,8	6,0
Förrådsfonden	40,0	45,1	43,0
Summa	1 113,7	1 192,9	1 128,5
<i>Övriga investeringar</i>			
Televerket	32,7	37,9	31,5
Statens järnvägar	—	1,2	—
Vattenfallsverket	22,1	6,5	6,5
Luftfartsverket	17,9	11,0	11,0
Förrådsfonden	0,5	0,5	0,5
Summa	73,2	57,1	49,5
Totalsumma	1 186,9	1 250,0	1 178,0

Under övriga investeringar har beträffande verkens förslag upptagits 5,6 mkr. för televerket avseende verkets anläggningar i Farsta. I samband med

ställningstagandena till televerkets investeringar förordar departementschefen att anslaget för ifrågasvarande ändamål från och med nästa budgetår ingår i televerkets ramreglerade anslag. Vidare har för statens järnvägar upptagits ett belopp av 1,2 mkr. avseende nyteckning av aktier i det europeiska bolaget för finansiering av järnvägsmateriel EUROFIMA. Departementschefen har i sak ej något att erinra mot detta äskande men förordar att medelsförbrukningen för ändamålet får ingå i den förordade investeringsramen för statens järnvägar. De i föregående års statsverksproposition omnämnda av vattenfallsstyrelsen framförda förslagen rörande fördjupning av en del av Trollhätte kanal samt ombyggnad av Säffle kanal är fortfarande föremål för beredning inom kommunikationsdepartementet. Något ställningstagande i dessa frågor redovisas därför ej i förevarande sammanhang.

Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle alltså för nästa budgetår uppgå till 1 178,0 mkr. att jämföras med i 1961 års statsverksproposition för budgetåret 1961/62 beräknade 1 170,1 mkr. för innevarande budgetår, vilket innebär en ökning med 7,9 mkr.

I efterföljande tablå lämnas en sammanfattande översikt av den faktiska och beräknade investeringsomfattningen under de i det föregående berörda budgetåren. Därur framgår även beräkningen av de för investeringarnas genomförande erforderliga anslagsbeloppen.

	Investeringsutgifter	Av verken planerade investeringsutgifter		Av departementschefen beräknade investeringsutgifter		Reservationer den 30/6	Anslag		Förslag	Beräknade reservationer den 30/6
		1961/62	1962/63	1961/62	1962/63		1961	1961/62		
					6,5	5,7 25,6	4,5 284,6 321,8 99,2	6,0 321,1 305,7 424,9 8,9		4,7 25,2 33,4 30,1 1,2 3,6
Postverket..										
Televerket.....										
Statens järnvägar										
Vattenfallsverket..	14,1									
Luftfartsverket ..	18,2									
Förrädsfonden	0,8		0,5							
Summa	69,1		76,9	57,1						
Totalsumma	1 133,0	1 244,4	1 250,0	1 186,9	1 111,0					

Utskottet. I den av fjolårets riksdag godkända investeringsplanen för kommunikationsverken beräknades den ramreglerade medelsförbrukningen för innevarande budgetår uppgå till ett belopp av 1 103,5 mkr. För övriga investeringar förutsattes en medelsförbrukning av 66,6 mkr. Departementschefen föreslår nu för vattenfallsverkets del en redan tidigare aviserad höjning av investeringsramen med 10 mkr., avseende utbyggnad av Marvikens kraftstation, och för luftfartsverkets del en höjning om 0,2 mkr., avseende återuppförande av en eldhärjad byggnad på Bulltofta flygplats. Dessutom tillstyrkes vissa av järnvägs- och vattenfallsstyrelserna föreslagna överföringar av medel inom respektive verks anslag.

För de ej ramreglerade investeringarna förutses en minskning med 2,1 mkr. för televerkets del samt höjningar med 7,1 resp. 1,6 mkr. för vattenfalls- och luftfartsverken, avseende fortsatta utbyggnader av vattenfallsstyrelsens ämbetsbyggnad och storflygplatsen vid Arlanda.

De totala investeringsutgifterna för kommunikationsverken skulle därmed under innevarande budgetår uppgå till 1 186,9 mkr., vilket i förhållande till det i början av 1961 beräknade beloppet innebär en höjning med 16,8 mkr.

Departementschefens sålunda framlagda förslag har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Den för höjningen av vattenfallsverkets investeringsram erforderliga medelsanvisningen om 10 mkr. å tilläggsstat tillstyrkes av utskottet i dess utlåtande nr 19.

För nästa budgetår har verksstyrelserna i sina anslagsäskanden räknat med en total medelsförbrukning av 1 250 mkr., varav 1 192,9 mkr. för de ramreglerade investeringarna och 57,1 mkr. för övriga investeringar. I förhållande till nu beräknade utgifter för innevarande budgetår skulle detta innebära en ökning av de förra med ca 79 mkr. och en minskning av de senare med ca 16 mkr.

En ytterligare höjning av affärsverkens investeringsnivå är enligt departementschefen välmotiverad med hänsyn bl. a. till den ökande efterfrågan på verkens tjänster. Vidare anses en omfattande investeringsverksamhet utgöra en avgörande förutsättning för uppnående av ett förbilligande och effektiviserande av driften. Till belysning av nämnda förhållanden lämnas i propositionens inledande översikt en redogörelse för verksamhetens utveckling och inriktning, i vilken bl. a. erinras om strukturförändringarna inom transportverksamheten, vilka för exempelvis statens järnvägars del framtingar en stark driftkoncentration samt omfattande och kapitalkrävande rationaliseringsåtgärder. För televerkets vidkommande kännetecknas utvecklingen alltjämt av en ökad tillströmning av telefonabbonenter och en likaledes ökad rikstelefontrafik med därav föranledda anslagsbehov för telefoninstallationer och fortsatta automatiseringsarbeten. I anslutning härtill erinras också om den på telekommunikationernas område synnerligen livliga tekniska utvecklingen. Den stigande elkraftskonsumtionen kräver för vattenfallsverkets del stora investeringar, varvid strävandena anses bära inriktas på ett bibehållande av den numera uppnådda torrårssäkerheten. Som särskilt angelägna betecknas vidare arbetena med pågående och planerade

atomkraftutbyggnader. Expansionen inom den civila luftfarten nödvändiggör fortsatta investeringar i flygfältsarbeten samt i säkerhetsanordningar av skilda slag, vartill slutligen för förrådsfondens del kommer behovet av maskinanskaffning för möjliggörande av förbättring och rationalisering av vägunderhållet.

Departementschefen finner å andra sidan projekteringsläget tala för en viss reducering av verksamheten i förhållande till verkens förslag. Vid den avvägning som i överensstämmelse med angivna synpunkter inom departementet företagits har den ramreglerade medelsförbrukningen ansetts böra begränsas till ett belopp av 1 128,5 mkr. För postverkets, televerkets och förrådsfondens investeringar föreslås därvid uppräknningar ske med respektive 1, 40 och 3 mkr. samt för statens järnvägar och vattenfalls- och luftfartsverkens del minskningar med respektive 11, 7 och 1 mkr.

De ej ramreglerade investeringarna upptages med 6,8 mkr. till ljudradioanläggningar, 22 mkr. till televisionsradioanläggningar, 2,7 mkr. till radioanläggningar för luftfarten, 6,5 mkr. till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen och 11 mkr. till storflygplats.

Den sammanlagda medelsförbrukningen under kommunikationsverkens fonder skulle därmed uppgå till 1 178,0 mkr., att jämföras med 1 186,9 mkr. för innevarande budgetår.

Vad av departementschefen anförts rörande berörda investeringars omfattning och inriktning under nästa budgetår kan utskottet i stort sett ansluta sig till. Utskottet, som sålunda godtager den förordade investeringsramen har ej heller funnit anledning till erinran mot den fördelning de skilda verken emellan som inom ramen föreslagits. I enlighet härmed kommer utskottet att under respektive punkter i det följande tillstyrka anvisandet av de anslag som erfordras för investeringsplanens genomförande.

Utskottet, som i anslutning härtill kommer att redovisa sitt ställningstagande till vissa motionsledes väckta frågor, vill i förevarande sammanhang även erinra om de förslag, som av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under för flera huvudtitlar gemensamma frågor framlagts rörande vissa anslags- och organisationsfrågor m. m. för de affärsdrivande kommunikationsverken och vilkas genomförande tillstyrkts av utskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 14.

Utskottet får slutligen hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Statens affärsverksfonder

Postverket

2:o) **Postverkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 68, s. 159—167) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 under postverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 6 003 000 kr.

I skrivelse den 31 augusti 1961 har *generalpoststyrelsen* framlagt sina petitioner för budgetåret 1962/63. För en redovisning av innehållet i styrelsens framställning får utskottet hänvisa till propositionen (s. 159—164).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit ett gemensamt utlåtande över generalpoststyrelsens, telestyrelsens, järnvägsstyrelsens, vattenfallsstyrelsens och luftfartsstyrelsens äskanden samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning angående investeringsanslag under verkets förrädsfond (s. 164 och 165).

Lokaliseringsutredningen har avgivit utlåtande över förslaget rörande tillbyggnad till postverkets anläggningar i Ulvsunda (s. 165).

Departementschefen erinrar bl. a. om att han enligt investeringsplanen för kommunikationsverken räknat med en medelförbrukning av 6,5 mkr. under nästa budgetår. Beträffande fördelningen i stort av detta belopp på de olika anslagsändamålen får utskottet hänvisa till en på s. 166 i propositionen intagen tabell. Departementschefen anför fortsättningsvis följande.

Beträffande postverkets anläggningar i Ulvsunda anförde jag i 1959 års statsverksproposition, att den föreslagna tillbyggnaden fränsett uppförande av ett kallförråd borde anstå i avvaktan på resultatet av postutredningens och lokaliseringsutredningens överväganden rörande postverkets industrirörelse. Innan dessa utredningar slutförts och ytterligare undersökningar gjorts i fråga om postverkets behov av tillverkningar och reparationer i egen regi ansåg jag det svårt att överblicka postverkets behov av lokaler i Ulvsunda. Genom de av poststyrelsen i samråd med postutredningen numera slutförda undersökningarna rörande dimensioneringen av verksamheten vid anläggningarna i Ulvsunda har enligt min åsikt postverkets behov av lokaler i Ulvsunda klarlagts på ett tillfredsställande sätt. Lokaliseringsutredningen har i sammanhanget anført, att om en tillbyggnad bedömes nödvändig med hänsyn till postverkets behov av rationella driftförhållanden förutsätter utredningen att tillbyggnaden ej får föregripa dess fortsatta överväganden rörande lokaliseringsfrågan på lång sikt. Enligt min mening måste den föreslagna tillbyggnaden anses såsom synnerligen angelägen. Jag har därför ej någon erinran mot att den egentliga tillbyggnaden av postverkets anläggningar i Ulvsunda påbörjas under nästa budgetår.

I övrigt har jag i princip ej något att erinra mot de av styrelsen framlagda förslagen till investeringar. Den av mig förordade ramen innebär dock att en viss begränsning av investeringsverksamheten blir nödvändig. För att postverkets investeringar skall hålla sig inom det föreslagna rambeloppet för nästa budgetår har medelförbrukningen därför ansetts böra reduceras i förhållande till styrelsens förslag med 0,3 mkr. på anslaget Anskaffning av

automobiler och 1,5 mkr. på anslaget Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen.

Anslagsbeloppen för nästa budgetår har beräknats med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen jämte beräknad ingående behållning på de olika anslagen. Anslagen Inköp av fastigheter, Garagebyggnader m. m. samt Förvärv av billinjer har därvid kunnat uppföras med endast formella belopp. De av mig förordade anslagen uppgår till totalt 6,0 mkr.

Utskottet. Generalpoststyrelsen har i sina anslagsframställningar för nästa budgetår räknat med en medelsförbrukning för investeringsändamål om 8,3 mkr. Departementschefen har emellertid ansett förbrukningen böra begränsas till 6,5 mkr., vilket med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel förutsätter en anslagsanvisning om ca 6 mkr. För ernående av den förordade investeringsbegränsningen föreslås minskningar av utgifterna för bilanskaffning och diligenstrafik. Utgifterna för posthus och markförvärv däremot upptages i enlighet med styrelsens förslag, innebärande bl. a. uppförande av posthus i Lidköping, om- och tillbyggnad av bangårdsposthuset i Stockholm samt påbörjande av den sedan länge planerade tillbyggnaden av postverkets anläggningar i Ulvsunda, vilken f. ö. av departementschefen be-tecknats som synnerligen angelägen.

Utskottet har under föregående punkt förklarat sig godtaga den av Kungl. Maj:t förordade ramen för bl. a. postverkets medelsförbrukning. Då utskottet ej heller funnit anledning till erinran mot den förutsatta fördelningen av investeringarna på skilda utgiftsändamål eller mot anslagsberäkningarna hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1962/63 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. <i>Posthus m. m.</i>	1 100 000 kr.
2. <i>Inköp av fastigheter</i>	1 000 »
3. <i>Anskaffning av automobiler m. m.</i>	1 200 000 »
4. <i>Garagebyggnader m. m.</i>	1 000 »
5. <i>Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen</i>	2 700 000 »
6. <i>Förvärv av billinjer</i>	1 000 »
7. <i>Postverkets dispositionsanslag</i>	1 000 000 »

Televerket

3:o) **Televerkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 69, s. 168—200) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 352 600 000 kr.

I skrivelser den 31 augusti och den 31 oktober 1961 och i samband därmed lämnade uppgifter har *telestyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1962/63.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1961 äskat anslag för budgetåret 1962/63 till Radioanläggningar för luftfarten.

I särskild skrivelse den 31 augusti 1961 har slutligen *Sveriges Radio* lämnat redogörelser för ljudradions och televisionens medelsbehov för budgetåret 1962/63 i vad avser programproduktionen.

Beträffande det närmare innehållet i de omnämnda anslagsskrivelserna får utskottet hänvisa till propositionen (s. 168—196).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som redovisats under postverkets fond (s. 164 och 165 i propositionen).

Departementschefen anser beträffande anslagsgrupperingen att det ej längre föreligger skäl att bibehålla specialanslaget till anläggning för tekniskt utvecklingsarbete. Han förordar därför att anläggningen i fortsättningen hänföres till anslaget till inköp och byggande av fastigheter, varvid medelsförbrukningen för ändamålet fr. o. m. nästa budgetår skulle komma att ingå i televerkets ramreglerade investeringar.

Departementschefen redovisar därefter i en tablå den beräknade fördelningen på olika anslagsändamål vid den av honom förordade investeringsramen för nästa budgetår å 325 mkr. (s. 197).

I förhållande till den för innevarande budgetår beräknade medelsförbrukningen innebär departementschefens förslag ökning av medelsförbrukningen under anslagen till inköp och byggande av fastigheter, telefon- och telegrafanläggningar, radioanläggningar för kommersiell trafik och försvarsberedskap med respektive 5,8, 29,2, 1,3 och 3,5 mkr. Förslaget innebär, att utbyggnaden av telefonstationerna och förbindelsenätet m. m. kan genomföras i stort sett i den av telestyrelsen planerade omfattningen.

Beträffande anmälda nya husbyggnadsföretag anser sig departementschefen för närvarande ej kunna tillstyrka förslagen om en tillbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholms centrala del samt en ny åttavåningsbyggnad och en hallbyggnad i Farsta med hänsyn till att säkra kostnadsberäkningar ännu ej redovisats. I den mån tillfredsställande kostnadsberäkningar presenteras inom den närmaste tiden är departementschefen dock beredd att förorda att förslag framlägges senare för årets riksdag om dessa två byggnadsföretag. I fråga om övriga husbyggnader har departementschefen ej något att erinra mot styrelsens plan, som innefattar bl. a. nya telefonstationsbyggnader i Drevviksstrand, Annedal i Göteborg, Strömstad, Strömsund och Västerås samt tillbyggnad till fem äldre telestationshus.

Den för anslaget Telefon- och telegrafanläggningar förordade medelsförbrukningen innebär att utbyggnaden av fjärrförbindelsenätet kan fortsättas i en väsentligt ökad takt. Bl. a. möjliggöres påbörjande av koaxialkabeln från Skellefteå över Lycksele till Storuman med avgränsning till Arvidsjaur.

Under anslaget radioanläggningar för kommersiell trafik ingår bl. a. en ny stationsbyggnad för Karlsborgs radiostation.

Vid sidan av ramen tillstyrkes anslag för radioanläggningar för luftfarten samt för ljudradio- och televisionsanläggningar. För radioanläggningar

för luftfarten har departementschefen därvid ansett sig utan att säkerhetskravet eftersättes kunna begränsa medelsförbrukningen till 2,7 mkr.

Departementschefen övergår härefter till att behandla de frågor som rör ljudradio- och televisionsverksamheten och anför därvid följande.

Enligt gällande principer för ljudradio- och televisionsrörelsernas finansiering skall av licensmedlen bestridas såväl de löpande utgifterna för produktion och distribution av programmen som utgifterna för avskrivning till 100 % av investeringarna i distributionsanläggningar och hus. Överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för respektive verksamhets behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

Till investeringar i ljudradioanläggningar har telestyrelsen för nästa budgetår föreslagit ett anslag av 7 mkr. I beloppet ingår 0,5 mkr. för anslutning av abonnenter till trådradionätet inom befintliga trådradioområden. Enligt min mening har numera utbyggnaden av FM-nätet inom dessa områden fortskridit så långt att anslutningen till trådradionätet bör kunna begränsas. Jag förordar, att sådan anslutning i fortsättningen skall äga rum endast i sådana områden, där fullgod mottagning från FM-station icke föreligger. I anledning härav synes anslaget till ljudradioanläggningar kunna nedsättas till 6,8 mkr. Detta belopp möjliggör bl. a. färdigställande under budgetåret 1962/63 av FM-stationer med full räckvidd i Arvidsjaur, Borlänge, Gävle, Lycksele, Skövde och Tåsjö.

För investeringar i radiohuset i Stockholm beräknar jag en medelsförbrukning av 12 mkr. för nästa budgetår. Jag återkommer härtill i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens äskanden under statens allmänna fastighetsfond.

Vad gäller ljudradios programproduktion utgick jag i föregående års statsverksproposition från att en oförändrad sändningstid av ca 7 800 tim. borde läggas till grund för beräkningen av medel åt Sveriges Radio för produktionen under budgetåret 1961/62. Sedan ett fartyg utanför Stockholms skärgård i strid mot internationella konventioner under våren 1961 börjat sända radioprogram, främst riktade mot vissa tätbefolkade områden i Mellansverige, framförde Sveriges Radio förslag om en väsentlig utökning av sändningstiden med lättare program — den s. k. melodiradion — i syfte att bjuda allmänheten ett alternativ till dessa illegala sändningar. I anledning härav har för Sveriges Radios programverksamhet anvisats ytterligare medel om tillhoppa 2,5 mkr. för innevarande budgetår.

Storleken av Sveriges Radios och televerkets driftkostnader under nästa budgetår för programmens produktion och distribution torde det som vanligt få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. I detta sammanhang beräknar jag för ändamålet 54,5 respektive 20,0 mkr., vilket jämfört med nu aktuella beräkningar för innevarande budgetår innebär ökning med 3,6 resp. 2,6 mkr. Jag har därvid utgått från att melodiradion skall fortsätta under nästa budgetår. Den i förhållande till Sveriges Radios förslag gjorda begränsningen av medlen för programproduktion om 2,9 mkr. är till stor del betingad av en senareläggning av viss inventarieanskaffning till radiohusets studioblock, vilka tidsmässigt blivit något försenade i förhållande till vad Sveriges Radio utgått ifrån vid sina anslagsäskanden.

De totala utgifterna för ljudradion skulle enligt de av mig gjorda beräkningarna komma att för nästa budgetår uppgå till (6,8 + 12,0 + 54,5 + 20,0) 93,3 mkr. Inkomsterna beräknar jag till 86,7 mkr. Ljudradiorörelsen skulle således för nästa budgetår komma att uppvisa ett underskott av 6,6 mkr. Detta underskott torde få bestridas av hos televerket balanserade överskottsmedel från ljudradion. Det ackumulerade överskottet nedgår härvid till 22,3 mkr. vid utgången av budgetåret 1962/63.

I fråga om televisionen tillstyrker jag föreslaget investeringsanslag om 22 mkr. för distributionsnätets utbyggnad. Anslaget möjliggör att televisionssändare med full räckvidd färdigställs under nästa budgetår i Arvidsjaur, Borlänge, Gävle, Lycksele, Skövde och Tåsjö. Vidare kan reservutrustningar installeras på ett 20-tal stationer, vilket höjer sändarnas driftsäkerhet och räckvidd; samtidigt reduceras personalbehovet. I anslaget ingår också ett belopp för förberedelsearbeten för utbyggnad av de 15 nya televisionsstationer, som på den internationella våglängdskonferensen i Stockholm under sommaren 1961 tilldelades Sverige inom de nu använda frekvensbanden. Beträffande programförbindelserna avser telestyrelsen att påbörja en ny permanent radiolänklinje på sträckan Emmaboda—Hörby—Malmö.

Telestyrelsen har tidigare erhållit beställningsbemyndiganden för en investeringsomslutning av 13,2 mkr. under ettvarvt av budgetåren 1960/61—1965/66. I enlighet med vad styrelsen nu föreslagit förordar jag att bemyndigandet för budgetåren 1964/65 och 1965/66 utökas till 19 resp. 16 mkr. samt att för budgetåret 1966/67 ett beställningsbemyndigande om 14 mkr. meddelas.

Vad gäller medelsanvisningen till televisionshuset i Stockholm samt beräkningarna rörande medelsbehovet för Sveriges Radios och televerkets driftutgifter är beredningen ännu ej avslutad. För televisionshuset beräknar jag i det följande under statens allmänna fastighetsfond preliminärt i avbidan på en särskild proposition i ämnet, en medelsförbrukning av 10 mkr. för nästa budgetår. I samband med sagda proposition ämnar jag återkomma till frågan om medelsbehovet m. m. å televisionsbudgeten i övrigt.

Anslagsbeloppen under televerkets fond har av departementschefen beräknats till sammanlagt 352,6 mkr. Härvid har departementschefen räknat med en förstärkning av dispositionsanslaget med 8 mkr.

Den vid utgången av budgetåret 1961/62 förefintliga behållningen på anslaget Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m. föreslås överförd till anslaget Inköp och byggande av fastigheter.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* väckt motion (II: 604), vari hemställes att riksdagen måtte besluta att inträdesavgiften för telefon för ensamboende åldringar, invalider och kroniskt sjuka skall utgöra 50 % av den ordinarie inträdesavgiften;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlberg m. fl.* (I: 220) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundkvist m. fl.* (II: 270), vari föreslås att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att motionerna, med vissa däri framställda yrkanden rörande licensavgiften för ljudradion, hänskjutes till 1960 års radioutredning;

dels en inom andra kammaren av herr *Christenson* i Malmö väckt motion (II: 35), vari yrkas att riksdagen måtte hemställa att åtgärder vidtages i syfte att undvika den aviserade höjningen av radiolicensavgiften;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 181), vari föreslås att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan komplettering och ändring av direktiven för 1960 års radioutredning att dennas uppdrag kommer att innefatta även frågan om en avveckling av systemet med radio- och TV-licenser.

Beträffande de skäl som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 604, I: 220, II: 35 och II: 181.

Utskottet. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har telestyrelsen räknat med en rambegränsad medelsförbrukning av 329,2 mkr. samt en förbrukning utanför ramen med 37,9 mkr., i vilket sistnämnda belopp inräknats 5,6 mkr. till anläggningen i Farsta för teletekniskt utvecklingsarbete m. m. I det av departementschefen förordade rambeloppet, som uppgår till 325 mkr., ingår även medlen för nämnda anläggning. Departementschefens förslag innebär i förhållande till innevarande budgetår en ökning med ca 40 mkr., fördelad på respektive anslag med 5,8 mkr. till Inköp och bygande av fastigheter, 29,2 mkr. till Telefon- och telegrafanläggningar, 1,3 mkr. till Radioanläggningar för kommersiell trafik, 3,5 mkr. till Försvarsberedskap och 0,2 mkr. till Dispositionsanslag. Vid sidan av ramen kommer en anslagsförbrukning om sammanlagt 31,5 mkr. till radioanläggningar för luftfarten samt för ljudradio- och televisionsanläggningar.

Investeringsplanerna innefattar bl. a. nya telefonstationsbyggnader i Drevviksstrand, Annedal i Göteborg, Strömstad, Strömsund och Västerås samt tillbyggnader till fem äldre stationshus. Vidare fortsättes utbyggnaden av fjärrförbindelsenätet med påbörjande bl. a. av koaxialkabeln från Skellefteå över Lycksele till Storuman med avgrening till Arvidsjaur.

I vad avser *ljudradioverksamheten* anser departementschefen de av telestyrelsen föreslagna investeringarna om 7 mkr. kunna begränsas till 6,8 mkr. Genom den sålunda förordade medelsomslutningen möjliggöres färdigställande under nästa budgetår av FM-stationer med full räckvidd i Arvidsjaur, Borlänge, Gävle, Lycksele, Skövde och Tåsjö. För investeringar i radiohuset i Stockholm beräknas ett belopp om 12 mkr. Sveriges Radios och televerkets driftkostnader slutligen upptages med 54,5 respektive 20,0 mkr. Departementschefen erinrar i anslutning härtill om att den för innevarande budgetår beräknade sändningstiden om 7 800 timmar efter framställning av Sveriges Radio väsentligt utökats med lättare program — den s. k. melodiradion — för att allmänheten skulle erbjudas ett alternativ till vissa från ett fartyg i Stockholms skärgård utgående illegala sändningar.

Underskottet, eller skillnaden mellan de beräknade totala utgifterna (6,8 + 12,0 + 54,5 + 20,0) 93,3 mkr. och beräknade licensinkomster om 86,7 mkr., förutsättes skola bestridas av hos televerket balanserade överskottsmedel, vilka härigenom beräknas nedgå till 22,3 mkr.

För *televisionsverksamhetens* del föreslås ett investeringsanslag om 22 mkr. för färdigställande under budgetåret av televisionssändare med full räckvidd i Arvidsjaur, Borlänge, Gävle, Lycksele, Skövde och Tåsjö. Härjämte kan reservutrustningar installeras på ett tjugotal platser samt förberedelsearbeten utföras för utbyggnad av 15 nya televisionsstationer. Slutligen avses en ny permanent radiolänklinje på sträckan Emmaboda—Hörby—Malmö påbörjas. Vid slutet av nästa budgetår beräknas därmed 48 TV-stationer vara i drift, varav 39 med full räckvidd. Stationerna kommer att

täcka områden med en sammanlagd befolkning av 7,2 miljoner eller ca 94 % av landets invånare. För det tidigare beslutade televisionshuset beräknas i avbidan på särskild proposition i ämnet ett preliminärt belopp av 10 mkr. I samband med nämnda proposition avser departementschefen även upptaga frågan om medelsbehovet för Sveriges Radios och televerkets driftutgifter för televisionen.

Utskottet, som redan under punkten 1 i det föregående förklarat sig godtaga den av departementschefen förordade medelsförbrukningen för kommunikationsverkens investeringar under nästa budgetår, finner det för sin del tillfredsställande att en ytterligare höjning av medelstillsdelningen för televerkets del nu befunnits kunna ske. Den därvid föreslagna fördelningen på de skilda anslagsgrupperna har ej givit utskottet anledning till erinran liksom ej heller vad departementschefen i nu förevarande sammanhang anfört och förordat beträffande ljudradiorörelsens omfattning och inriktning samt investeringarna för televisionsverksamheten. Till frågorna om driftkostnaderna m. m. för nämnda verksamhet samt anvisande av anslag till televisionshuset återkommer utskottet framdeles.

Vidkommande vissa motionsledes väckta frågor får utskottet anföra följande.

I motionen II: 604 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att inträdesavgiften för telefon för ensamboende åldringar, invalider och kroniskt sjuka skall utgöra 50 procent av den ordinarie inträdesavgiften. Utskottet vill i anledning därav erinra om att en motion av liknande innebörd väcktes vid 1956 års riksdag. I sitt till allmänna beredningsutskottet avgivna yttrande däröver framhöll telestyrelsen, att det enligt dess uppfattning inte kunde anses rimligt att televerket såsom ett affärsdrivande verk skulle åläggas lämna socialhjälp genom att sätta ned allmänt gällande avgifter för vissa speciella abonnentkategorier. Med hänsyn till de vittgående konsekvenser ett avsteg i förevarande avseende från generellt gällande villkor skulle medföra, hade styrelsen ej heller ansett sig kunna bifalla inkomna framställningar om dylik nedsättning. Styrelsen hade i stället hänvisat sökandena till sådana myndigheter som i motsats till televerket hade medel för social verksamhet och organ för behovsprövning till sitt förfogande. Beredningsutskottet förklarade sig i sitt utlåtande (nr 5) i allt väsentligt dela de betänkligheter som bl. a. telestyrelsen anfört och avstyrkte bifall till motionen, vilken sedermera avslogs av riksdagen.

Av samma skäl som då anfördes anser sig utskottet i nu förevarande fall — även om den aktuella motionens syfte i och för sig framstår som förtänsvärt — böra avstyrka bifall till motionen. Utskottet vill därjämte erinra om de olägenheter och det merarbete ur administrativa synpunkter som bifall till motionen skulle medföra.

I II: 270 samt II: 35 har framförts vissa synpunkter på den för ljudradion respektive vidtagande av åtgärder för ljudradion aviserad höjning av nämnda avgift. Frågan om bifall till motionen för ljudradions framtida programverksamhet och

finansiering m. m. utredes emellertid f. n. av särskilt tillkallade sakkunniga, den s. k. 1960 års radioutredning. Med beaktande bl. a. härav och med hänsyn jämväl till innehållet i de direktiv som meddelats utredningen har utskottet vid sin prövning av motionerna icke funnit sig böra biträda desamma.

Ej heller har utskottet funnit det motiverat att — på sätt i motionen II: 181 påyrkats — från riksdagens sida begära sådan komplettering och ändring av direktiven för 1960 års radioutredning att dennas uppdrag kommer att innefatta även frågan om en avveckling av systemet med radio- och TV-licenser. Utskottet avstyrker därför bifall jämväl till denna motion.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må för budgetåret 1962/63 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Inköp och byggande av fastigheter	19 500 000 kr.
2. Telefon- och telegrafanläggningar	283 000 000 »
3. Ljudradioanläggningar	6 800 000 »
4. Televisionsradioanläggningar	22 000 000 »
5. Radioanläggningar för kommersiell trafik	3 300 000 »
6. Radioanläggningar för luftfarten	2 700 000 »
7. Försvarsberedskap vid televerket	7 300 000 »
8. Televerkets dispositionsanslag	8 000 000 »

II. att motionen II: 604 icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 220 och II: 270 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionen II: 35 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionen II: 181 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Statens järnvägar

4:o) Statens järnvägars anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 70, s. 201—223) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 305 700 000 kr.

I skrivelse den 12 september 1961 har *järnvägsstyrelsen* framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår.

För en närmare redogörelse för anslagsskrivelsens innehåll torde få hänvisas till propositionen (s. 201—221).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 164 och 165).

Departementschefen erinrar inledningsvis om den investeringsram om 315 mkr. för statens järnvägars fond under nästa budgetår, som förordats vid anmälan av investeringsplanen för kommunikationsverken. Investeringsarnas beräknade fördelning på olika anslag vid denna utgiftsram framgår av en i propositionen (s. 221) intagen tablå.

Förslaget innebär i förhållande till innevarande budgetår att anslaget Rullande materiel och sjöfartsmateriel minskar med ca 16 mkr. Vidare upptages smärre minskningar på bl. a. anslagen Bana och byggnader och Elekt-riska anläggningar. Ökningar redovisas däremot på anslagen Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer och Biltrafik.

Av den förordade medelsförbrukningen avser en icke obetydlig del den pågående upprustningen av malmbanan samt den nya järnvägen till Svappa-vaara, som beslöts vid föregående års riksdag. Bland de olika projekten i järnvägsstyrelsens investeringsplaner nämnes utbyggnad av fjärrblockerings-system på bl. a. linjerna Göteborg—Halmstad och Luleå—Gällivare samt dubbelspårsarbeten på bl. a. sträckan Katrineholm—Åby och fortsatta sådana arbeten på norra stambanan. I fråga om större husbyggnader upptager planen bl. a. ett nytt godsmagasin i Halmstad och en tillbyggnad till godsmagasinet i Norrköping. I sammanhanget framhåller departementschefen att godsmagasinen i Göteborg och Gävle, vilka upptagits i tidigare års investeringsplaner men ännu ej påbörjats, nu redovisas i väsentligt annat utförande än då de ursprungligen anmäldes. Kostnaderna för dessa anläggningar anges nu av järnvägsstyrelsen till 25 respektive 5,5 mkr. I fråga om rullande materiel räknar järnvägsstyrelsen med nybeställningar av bl. a. ellok för malmtransporter, ytterligare ett antal s. k. paprikatåg, en ny typ av kafévagnar samt olika slag av specialvagnar för godstransporter.

Departementschefen har ej i princip något att erinra mot styrelsens investeringsplan, ehuru förslaget till medelsförbrukningsram innebär att vissa arbeten och anskaffningar torde få senareläggas.

Beträffande försvarsberedskapsanslaget anmäler departementschefen, att i den beräknade medelsförbrukningen ingår medel för påbörjande av ombyggnad till normalspår av en viss smalspårig järnvägslinje. Ifrågavarande ombyggnad, som totalt torde kosta 2 mkr., är helt motiverad av försvarsberedskapsskäl.

Järnvägsstyrelsen har föreslagit ett särskilt anslag för nyteckning av aktier i det europeiska bolaget för finansiering av järnvägsmateriel EURO-FIMA. Departementschefen tillstyrker i princip styrelsens förslag. Enligt hans mening bör dock, i likhet med vad som skedde vid den ursprungliga aktieteckningen i bolaget, erforderliga medel bestridas från dispositionsanslaget och således ingå i de ramreglerade investeringarna.

De anslag som blir erforderliga under budgetåret 1962/63 har, under hänsynstagande bl. a. till de förutsatta behållningarna vid ingången av budgetåret, beräknats till sammanlagt 305,7 mkr.

Utskottet. Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår — med utgångspunkt från en inom styrelsen utarbetad plan för järnvägsinvesteringarna under

den närmaste tjugooårsperioden — räknat med en medelförbrukning om 348 mkr. i vad avser de ramreglerade investeringarna. Departementschefen, som i och för sig finner det värdefullt att undersökningar rörande investeringsbehovet under en längre tidsperiod verkställt, framhåller dock i anslutning härtill att ställning nu kan tagas endast till medelförbrukningen under nästkommande budgetår. Denna anses böra begränsas till ett belopp av 315 mkr., innebärande en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 11 mkr.

Medelförbrukningen till Bana och byggnader, Elektriska anläggningar, Rullande materiel och sjöfartsmateriel samt Övriga anslag minskas därvid med respektive 2,1, 2,0, 15,8 och 1,8 mkr., medan anslagen till Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer och Biltrafik ökas med respektive 7,4 och 3,3 mkr. De med anslagen avsedda investeringarna syftar i främsta rummet till utbyggnad av de trafikstarka huvudlinjerna och anordningarna på de större stationerna och bangårdarna samt modernisering av den rullande materielen. Bland de särskilda investeringsobjekten ingår fortsatt upprustning av malmbanan och utbyggnad av järnvägen till Svappavaara, utbyggnad av fjärrblockeringssystem på vissa linjer, dubbelspårsarbeten på bl. a. sträckan Katrineholm—Åby och på norra stambanan samt godsmagasin i Halmstad jämte vissa tillbyggnader i Norrköping.

Utskottet har redan under punkten 1 i det föregående förklarat sig godtaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till investeringsplan för bl. a. statens järnvägar, vilket förutsätter en sammanlagd anslagsanvisning om 305,7 mkr. I enlighet med departementschefens förslag torde därvid den av järnvägsstyrelsen föreslagna aktieteckningen i EUROFIMA böra komma till stånd med anlitanande av medel från dispositionsanslaget. Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i nu förevarande sammanhang anfört och förordat. Till frågorna om anvisande av medel till driftbidrag och till täckande av beräknat underskott å statens järnvägars rörelse under budgetåret 1962/63 återkommer utskottet vid sin behandling av äskandena under punkterna 59 och 65 under sjätte huvudtiteln, i samband varmed även vissa motionsledes väckta frågor i ämnet torde få prövas.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1962/63 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Bana och byggnader	96 600 000 kr.
2. Nybyggnad och ombyggnad av järnvägs- linjer	16 600 000 »
3. Elektriska anläggningar	33 300 000 »
4. Rullande materiel och sjöfartsmateriel ..	120 800 000 »
5. Biltrafik	19 000 000 »
6. Försvarsberedskap vid statens järnvägar	4 400 000 »
7. Inventarier m. m.	9 000 000 »
8. Statens järnvägars dispositionsanslag ..	6 000 000 »

Statens vattenfallsverk

5:o) Statens vattenfallsverks anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 71, s. 224—256) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 431 401 000 kr.

I skrivelse den 31 augusti 1961 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anslag till kraftstationer och regleringsföretag för budgetåret 1962/63. Styrelsen har därjämte i särskilda skrivelser den 15 september 1961 och den 31 augusti 1961 hemställt om anslag för nästa budgetår till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk resp. om anslag av finansiell och speciell natur.

Beträffande det närmare innehållet i de omnämnda anslagsskrivelserna får utskottet hänvisa till propositionen (s. 224—250).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 164 och 165).

I fråga om remissutlåtanden av *riksrevisionsverket* och *delegationen för atomenergifrågor* får utskottet hänvisa till propositionen (s. 250 och 251).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att överläggningarna rörande avvägningen mellan kraft- och naturskyddsintressena i de norrländska älvdalarna och sjösystemen numera resulterat i en överenskommelse, vilken överlämnats till Kungl. Maj:t. Överenskommelsen mellan berörda parter beräknas kunna anmälas för riksdagen senare under vårsessionen.

Därefter tar departementschefen upp elkraftutvecklingen och anför att det nuvarande programmet för den statliga vattenkraftutbyggnaden grundar sig på en av centrala driftledningen (CDL) år 1959 utarbetad prognos över förbrukningen av elektrisk kraft. Enligt denna prognos beräknades elförbrukningen i hela landet år 1965 till 44 000 MkWh, vilket innebär en årlig ökning med 2 200 MkWh från år 1959 till år 1965, motsvarande en genomsnittlig kumulativ ökning med 6,4 % per år. Under våren 1961 gjordes en ny undersökning rörande utvecklingen av landets elkonsumtion. Prognostiden utsträcktes därvid till år 1970. Enligt den nya prognosen beräknas elkonsumtionen öka från drygt 32 000 MkWh år 1960 till omkring 57 000 MkWh år 1970 eller med 5,9 % i genomsnitt per år. Detta motsvarar en belastningsökning under 1960-talet av i genomsnitt ca 2 500 MkWh per år. Under den första hälften av 1960-talet beräknas ökningstakten bli 6,4 % per år, medan den årliga ökningen under decenniets senare hälft enligt prognosen skulle bli 5,4 %.

En omprövning har även skett av elbehovet inom vattenfallsverkets distributionsområden fram till år 1970. Vattenfallsstyrelsen räknar nu med att ifrågavarande elförbrukning kommer att öka från 14 300 MkWh år 1960 till 22 100 MkWh år 1967 och 26 500 MkWh år 1970 eller med 6,4 % i ge-

nomsnitt per år för perioden 1960—1970. Vad beträffar den genomsnittliga belastningsökningen mätt i kilowattimmar beräknas denna bli 1 050 MkWh per år fram till år 1965 och 1 380 MkWh per år för tiden därefter fram till år 1970.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur elkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig vid exceptionella torrår — då vattenkraftproduktionen antagits uppgå till 80 % av normalårsproduktionen — fram t. o. m. 1967/68 vid den belastningsutveckling, som förutses i 1961 års prognos, och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under denna period.

Av dessa uppgifter framgår, att krafttillgången motsvarar efterfrågan under hela den närmaste sexårsperioden även under exceptionella torrår. Kraftbalansen inom vattenfallsverkets försäljningsområden visar torrårssäkerhet med någon marginal fram till budgetåret 1967/68. Departementschefen påpekar att siffrorna rörande kraftbalansen bygger på vissa schematiska antaganden och att i verkligheten avvikelser såväl uppåt som nedåt kan komma att ske för de enskilda åren.

För innevarande budgetår räknar vattenfallsstyrelsen med en investeringsomslutning av 450 mkr. inberäknat 10 mkr. för påbörjandet av Marvikens atomkraftstation. Detta skulle innebära en ökning med 10 mkr. av den i 1961 års statsverksproposition angivna investeringsramen, vilken icke innefattade något belopp för Marvikens kraftstation. I nämnda proposition förutsattes att vattenfallsstyrelsen skulle äga att under hösten 1961 av driftmedel förskottsvis utbetala erforderliga belopp för fortsatt konstruktionsarbete.

För genomförandet av det föreslagna kraftutbyggnadsprogrammet, som utöver tidigare av statsmakterna beslutade kraftstationer innefattar påbörjandet av Seitevare kraftstation i Lilla Lule älv samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella utgifter föreslår styrelsen för nästa budgetår en medelsförbrukningsram av 448,5 mkr.

Departementschefen förordar att de av CDL och vattenfallsstyrelsen framlagda beräkningarna över elkonsumtionen inom landet, ehuru något försiktigt hållna för prognosperiodens senare del, lägges till grund för den nu aktuella bedömningen av elproduktionens utbyggnad.

Den höga investeringsnivån under senare år för kraftverksbyggandet har medfört att torrårssäkerhet numera bedömes föreligga inom såväl vattenfallsverkets distributionsområden som landet i dess helhet. Enligt departementschefens mening är det ett betydande samhälleligt intresse att programmet för de statliga kraftstationsbyggnaderna för framtiden inriktas på att vattenfallsverket kan bibehålla sådan produktionskapacitet, att ransoneringsriskerna även vid svåra torrår elimineras. Vid dessa strävanden bör därjämte en riktpunkt vara, att en från ekonomiska och andra synpunkter lämplig avvägning inom kraftproduktionsapparaten kommer till stånd mellan de skilda kraftslagen.

Departementschefen erinrar om att han i investeringsplanen för kommunikationsverken för innevarande budgetår upptagit en investeringsram av

450 mkr. För att möjliggöra den höjning av ramen på 10 mkr. som detta innebär hemställas i annat sammanhang om ett anslag å 10 mkr. å tilläggsstat II till atomenergianläggningar för bestridande av den beräknade medelsförbrukningen för Marvikens atomkraftstation.

För det kommande budgetåret förordar departementschefen en investeringsram om 433 mkr. för vattenfallsverket, vilket belopp understiger verkets förslag med 15,5 mkr. Med hänsyn till de upplysningar departementschefen under hand inhämtat från vattenfallsstyrelsen, räknar han emellertid med att, även efter denna reducering, torrårssäkerhet skall föreligga under de närmaste åren. Departementschefen påpekar att man ej får bortse från risken att de föreliggande prognoserna för efterfrågan på elenergi kan komma att visa sig för låga. Styrelsen bör därför med uppmärksamhet följa utvecklingen och i den mån elkonsumenterna skulle komma att tendera att överstiga den för utbyggnadsprogrammet under de närmaste åren förutsatta belastningsökningen föreslå erforderliga åtgärder för bibehållande av torrårssäkerheten. Departementschefen understryker i sammanhanget att projekteringsläget för kraftverksbyggnaderna i och för sig synes medge en forcering av föreliggande planer. I fråga om atomenergianläggningarna räknas med en medelsförbrukning som understiger styrelsens förslag med 5 mkr.

Av en i propositionen (s. 254) intagen sammanställning framgår hur medelsförbrukningen lämpligen bör fördelas vid en sådan ram.

Medelsförbrukningen enligt departementschefens förslag innebär i förhållande till nu beräknade belopp för innevarande budgetår minskningar med 29 mkr. på kraftverksbyggnaderna, 8 mkr. på atomenergianläggningarna och 0,5 mkr. på gruppen övriga anslag samt öknings med 11 mkr. på regleringsföretagen och 9,5 mkr. på distributionsanläggningarna.

Departementschefen anför i fortsättningen.

Vid bifall till mitt förslag bör vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår erbjuda bemyndigande att påbörja arbetena med Seitevare kraftstation i Lilla Lule älv. Denna kraftstation ingår bland de objekt, vilka enligt den tidigare nämnda överenskommelsen mellan kraftproducenterna och företrädarna för naturskyddsintressena förutsatts bli utbyggda.

I fråga om atomenergianläggningarna beräknar styrelsen medelsförbrukningen för vattenfallsverkets del i Ågesta kraftvärmeverk till 10 mkr. under budgetåret 1962/63. Jag har ej något att erinra mot denna beräkning. Beslut om uppförande av Marvikens kraftstation bör, såsom atomdelegationen föreslagit, nu fattas. För nästa budgetår räknar jag med en medelsförbrukning av 15 mkr. för fortsatta projekterings- och förberedelsearbeten. I enlighet med det sagda förordar jag, att anslaget till atomenergianläggningar för nästa budgetår uppföres med 25 mkr. Jag vill här framhålla att statsrådet och chefen för handelsdepartementet i annat sammanhang denna dag (bil. 12 i statsverkspropositionen) kommer att närmare redogöra för de frågor, som rör atomenergiprogrammet.

Vad angår vattenfallsstyrelsens förslag i fråga om regleringsföretag är jag för närvarande icke beredd tillstyrka en damm över Luleälven vid Boden med hänsyn till att tillräcklig klarhet ej föreligger rörande omfattningen av projektet.

Vid sidan av de ramreglerade investeringarna har styrelsen för nästa

budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 6,5 mkr. för fortsatta arbeten på förvaltningsbyggnaden i Räcksta. Jag har ej något att erinra häremot och föreslår, att det av styrelsen äskade anslaget 6,5 mkr. upptages för ändamålet.

I fråga om beräkningen av anslagen förordar jag, att i princip de belopp anvisas, som fordras för att jämte beräknad behållning vid nästa budgetårs ingång täcka medelsförbrukningen under varje anslagsrubrik. Under dispositionsanslaget föreslår jag, att 10 mkr. anvisas. Den totala anslagssumman för nästa budgetår kommer därvid att utgöra 431,4 mkr. Styrelsens förslag om sammanslagning av anslagen Kraftverksbyggnader m. m. och Regleringsföretag är jag ej beredd att tillstyrka.

I överensstämmelse med vad atomdelegationen förordat tillstyrker jag, att det för nästa budgetår erforderliga anslagstillskottet för Marvikens kraftstation om 15 mkr. omedelbart avskrivs genom medel från driftbudgeten.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en kostnad av 5 mkr. för inköp och upprustning av distributionsnät i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. Vattenfallsstyrelsen har föreslagit, att av beloppet 4 mkr. skall avskrivas omedelbart. De hittills anvisade avskrivningsanslagen uppgår till sammanlagt 26,5 mkr. Med hänsyn till mitt uttalande i förra årets statsverksproposition att initialavskrivningarna syntes kunna begränsas till totalt högst 30 mkr., förordar jag att det av vattenfallsstyrelsen äskade avskrivningsanslaget för nästa budgetår upptages till 3,5 mkr. för ändamålet i fråga.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen beräknas enligt den av centrala driftledningen (CDL) under år 1961 uppgjorda prognosen över konsumtionen av elektrisk kraft elförbrukningen i hela landet öka från drygt 32 000 MkWh år 1960 till 57 000 MkWh år 1970. Detta motsvarar en belastningsökning under 1960-talet av i genomsnitt 2 500 MkWh per år. För vattenfallsverkets distributionsområden räknas med en ökning av elförbrukningen från 14 300 MkWh år 1960 till 26 500 MkWh år 1970. Den genomsnittliga årliga belastningsökningen beräknas bli 1 050 MkWh fram till år 1965 och 1 380 MkWh för tiden därefter fram till år 1970. Departementschefen förordar att de framlagda beräkningarna över elkonsumtionen lägges till grund för den nu aktuella bedömningen av elproduktionens utbyggnad. Han påpekar emellertid att vissa risker föreligger för att prognoserna kan komma att visa sig för låga och understryker att vattenfallsstyrelsen bör uppmärksamt följa utvecklingen och vid behov föreslå erforderliga åtgärder för bibehållande av torrårssäkerheten.

Den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår förordade medelsförbrukningen om 433 mkr. innebär i förhållande till vattenfallsstyrelsens beräkningar en minskning med 15,5 mkr. Även med en sådan reducering räknar emellertid departementschefen med att torrårssäkerhet skall föreligga under de närmaste åren. Departementschefens förslag innebär bl. a. att vattenfallsverket under nästa budgetår kan påbörja Seitevare kraftstation i Lilla Lule älv. I fråga om atomenergiprogrammet föreslås att beslut nu fattas om uppförande av Marvikens kraftstation. Vid sidan av investeringsramen tillstyrker departementschefen ett anslag av 6,5 mkr. för fortsatta arbeten på förvaltningsbyggnaden i Räcksta.

Utskottet, som konstaterar att den tidigare eftersträfvade torrårssäkerheten numera för landet i dess helhet kan anses uppnådd, vill i likhet med departementschefen understryka att vattenfallsverkets investeringsprogram för kommande år bör inriktas på att bevara den sålunda uppnådda kraftbalansen inom verkets distributionsområden. Det synes också från skilda synpunkter vara angeläget att på sätt i statsverkspropositionen föreslagits, ett fullföljande sker av pågående och planerade atomkraftutbyggnader. Utskottet, som redan under punkten 1 i det föregående förklarat sig kunna godtaga den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår för verkets del föreslagna investeringsramen om 433 mkr. tillstyrker jämväl den förordade medelsanvisningen om 6,5 mkr. för förvaltningsbyggnaden i Räcksta.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat har ej heller givit utskottet anledning till särskilt uttalande. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1962/63 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Kraftverksbyggnader m. m.	233 000 000 kr.
2. Atomenergianläggningar	25 000 000 >
3. Regleringsföretag	39 000 000 >
4. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	116 100 000 >
5. Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000 >
6. Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 800 000 >
7. Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen	6 500 000 >
8. Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	10 000 000 >

Luftfartsfonden

6:o Luftfartens markorganisation. Kungl. Maj:t har (punkt 72, s. 257—271) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 under luftfartsfonden anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 17 901 000 kr.

I skrivelse den 25 augusti 1961 har *luftfartsstyrelsen* framlagt sina äskanden om investeringsanslag för nästa budgetår.

Den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen utgör för luftfartsfonden samt det under televerkets fond upptagna anslaget till Radioanläggningar för luftfarten (7,0 + 3,0) 10,0 mkr. Vid sidan av de ramreglerade investeringarna har anvisats 4 mkr. för utbyggnad av storflyg-

platsen Stockholm-Arlanda. För budgetåret 1962/63 föreslår styrelsen arbeten för sammanlagt 13,8 mkr., vartill kommer 3,3 mkr. för radioanläggningar för luftfarten, eller tillhoppa 17,1 mkr. För storflygplatsen äskas ett anslag om 9 mkr.

I propositionen visas därefter i detalj fördelningen på olika projekt av den för nästa budgetår av luftfartsstyrelsen föreslagna medelsramen (s. 258—265) samt lämnas en redovisning av kostnaderna för storflygplatsen (s. 265 och 266).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 164 och 165).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att han vid redovisningen av investeringsplanen för kommunikationsverken ansett sig kunna förorda en investeringsram av 6,0 mkr. för luftfartsfonden. Hela beloppet bör hänföras till flygplatsanslaget. Vidare tillstyrkes — vid sidan av de ramreglerade anslagen — ett anslag av 9 mkr. till utbyggande av storflygplatsen.

Därefter anför departementschefen.

Liksom för innevarande budgetår bör luftfartsstyrelsen under nästa budgetår med anlitande av anslagen inom luftfartsverkets investeringsram samt anslaget till radioanläggningar för luftfarten under televerkets fond få avväga behoven av investeringar i olika slag av luftfartsanläggningar. Härvid förutsattes att investeringarna totalt icke överstiger luftfartsverkets ram, utökad med ett belopp motsvarande anslaget till radioanläggningar för luftfarten, som jag för nästa budgetår föreslagit skola uppföras med 2,7 mkr. Erforderliga anslagsförstärkningar i anledning av denna rörelsefrihet torde få ske genom anlitande av dispositionsanslagen under berörda fonder.

I fråga om innevarande års investeringar har vissa förskjutningar i medelsförbrukningen inträffat i förhållande till den investeringsplan, som luftfartsstyrelsen framlagt i höstens petita. För Sundsvall/Härnösands flygplats räknade styrelsen, på grund av svårigheterna att lösa vissa markfrågor, med att kunna utföra endast en mindre del av arbetena på den tidigare beslutade banförlängningen och kompletteringen med högintensitetsljus. Genom en uppgörelse mellan staten och olika lokala intressenter beräknas numera ifrågavarande arbeten i stort sett kunna genomföras under innevarande budgetår. Enligt den träffade överenskommelsen skall staten svara för hälften av de beräknade kostnaderna eller ungefär 0,5 mkr. Av detta belopp beräknas 0,4 mkr. falla på innevarande budgetår. För nästa budgetår skulle sedan återstå 0,1 mkr. mot i petita uppskattade omkring 450 000 kr. Enligt vad styrelsen under hand uppgivit får omläggningen av arbetsprogrammet för Sundsvall/Härnösands flygplats den konsekvensen, att medelsförbrukningen för den beslutade nya taxibanan på Bulltofta flygplats beräknas nedgå från i styrelsens arbetsprogram beräknade 0,7 mkr. till 0,3 mkr. under innevarande budgetår. Med anledning härav bör medelsförbrukningen för ändamålet under nästa budgetår uppräknas från av styrelsen upptagna 2,4 mkr. till 2,8 mkr. Någon nämnvärd försening av tidpunkten för taxibanans färdigställande torde ej uppstå till följd av denna omdisponering.

Bland övriga projekt som luftfartsstyrelsen upptagit i arbetsprogrammet för nästa budgetår må först nämnas påbörjande av en utbyggnad av ban-systemet på Torslanda flygplats samt nya flygplatser vid Karlstad, Växjö och Borås.

I fråga om utbyggnaden av Torslanda flygplats har styrelsen emellertid ej hunnit föra fram utredningen i ärendet till ett sådant stadium, att slutgilligt avgörande kunnat träffas och förhandlingar upptas med Göteborgs stad rörande fördelningen av kostnaderna för utbyggnaden. Beträffande Karlstads flygplatsfråga pågår kompletterande undersökningar i syfte att finna en från såväl kostnads- som trafiksynpunkt acceptabel, alternativ lösning. Därest efter slutförda utredningar godtagbara uppgörelser kan träffas med berörda lokala intressenter rörande kostnadsfördelning m. m., har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att framlägga förslag rörande dessa flygplatser senare under årets riksdag. I samband därmed torde frågan om storleken av rambeloppet för luftfartsfondens investeringar få upptagas till förnyad prövning.

Till förslaget om ny flygplats vid Växjö är jag ej beredd att ta ställning på grundval av föreliggande material. Bl. a. har jag ansett det nödvändigt att ingående klarlägga passagerarunderlaget samt flygplatsens ekonomi på längre sikt. Beträffande frågan om en statlig flygplats vid Borås synes det uppenbart att de med ett sådant projekt förenade anläggnings- och driftkostnaderna ej står i rimligt förhållande till det relativt begränsade transportbehov en sådan flygplats skulle tillgodose. Jag kan därför under dessa förhållanden ej tillstyrka styrelsens förslag om utbyggnad av ett statligt flygfält vid Borås.

Vad gäller övriga projekt under flygplatsanslaget bör kostnaderna för omändring av stationsbyggnaden på Bromma flygplats enligt min mening kunna begränsas i förhållande till luftfartsstyrelsens förslag. Innan arbetena påbörjas torde luftfartsstyrelsen underställa frågan om deras omfattning Kungl. Maj:ts prövning. I förevarande sammanhang beräknar jag 0,2 mkr. för ändamålet. Några medel för en transformatorstation på samma flygplats anser jag ej böra upptagas för nästa budgetår. För ombyggnaden av den befintliga stationsbyggnaden på Torslanda flygplats beräknar jag 0,4 mkr. Projekteringsmedel för en ny stationsbyggnad på sistnämnda flygplats har jag inte ansett mig kunna tillstyrka i detta sammanhang. Enligt min mening bör, i likhet med vad som numera i regel gäller för statliga byggnader, lokalprogram i första hand utarbetas och underställas Kungl. Maj:t, varvid bl. a. behovet av byggnaden torde få närmare motiveras och prövas. Om fortsatt projektering därvid befinnes böra ske, torde Kungl. Maj:t få ställa projekteringsmedel till luftfartsstyrelsens disposition. Först sedan projekteringen slutförts så att en någorlunda säker kostnadsberäkning föreligger och uppgörelse träffats med vederbörande lokala intressenter om kostnadsfördelningen, synes investeringsmedel böra äskas.

De investeringar jag i det föregående tillstyrkt medför ett medelsbehov för budgetåret 1962/63 av sammanlagt omkring 3,5 mkr. Investeringsprogrammet i övrigt under anslaget till flygplatser m. m. upptager arbeten under nästa budgetår om tillhoppa ca 3,9 mkr., varav en stor del hänför sig till specificerade diverseposter. Medelsförbrukningen för ändamålen torde enligt min mening kunna begränsas till 2,5 mkr.

Beträffande Arlanda flygplats beräknades i förra årets statsverksproposition kostnaderna -- exklusive permanent stationsbyggnad, stationsområde och tullgodsbyggnad -- till 135 mkr. I detta belopp var då bl. a. inräknat 5 mkr. för en temporär stationsbyggnad. Något förslag i fråga om den permanenta stationsbyggnaden med tillhörande stationsområde framlades inte, utan ställningstagandet härvidlag ansågs böra anstå. Inte heller i fråga om tullgodsbyggnaden ansågs något beslut böra fattas vid 1961 års riksdag.

Vid beräkningarna i 1961 års statsverksproposition av kostnaderna för de temporära anordningarna på Arlanda förutsattes att provisoriska godsloka-

ler kunde anordnas i utrymmen som SAS skulle upplåta. Sedermera har det visat sig att flygföretaget ej kunnat tillhandahålla ifrågavarande lokaler varför luftfartsverket självt måste iordningställa sådana.

Med hänsyn härtill och till önskvärdheten att från bl. a. kostnadsbesparingssynpunkt så långt möjligt uppskjuta uppförandet av en permanent stationsbyggnad har kraven på de temporära anordningarnas kapacitet och standard ansetts böra höjas i viss utsträckning. Genom beslut den 19 maj 1961 har Kungl. Maj:t medgivit, att de temporära anordningarna får utföras för en kostnad av högst 5,7 mkr., vilket är 0,7 mkr. mer än som angavs i 1961 års statsverksproposition. Totalkostnaden om 135 mkr. påverkas emellertid ej av denna kostnadsuppräknig.

Med den utformning den temporära stationsbyggnaden givits bör den vid nuvarande uppskattningar av trafikutvecklingen bli tillräcklig för att ombesörja utrikestrafiken å Arlanda fram emot år 1970. Härigenom får man möjlighet att vid planeringen och projekteringen av den permanenta stationsbyggnaden tillgodogöra sig några års praktiska erfarenheter av trafiken på Arlanda och de krav, som man på grundval härav bör ställa på en modern stationsbyggnads funktioner i olika avseenden.

Såsom även anmäldes i 1961 års statsverksproposition är avsikten att utlysa en arkitektävling om stationsbyggnaden. Innan verksamheten inom SAS efter pågående rationaliseringsarbete stabiliserats, kan flygföretagets framtida behov av utrymmen på Arlanda ej närmare preciseras i ett lokalprogram för en sådan tävling. Någon bestämd tidpunkt för utlysandet av tävlingen kan därför ej anges för närvarande.

Uppförande av en permanent stationsbyggnad på Arlanda bör således anstå tills vidare. Tidpunkten för förslag till riksdagen blir avhängig bl. a. av hur trafiken utvecklas. Tidsförskjutningen innebär emellertid att byggnaden i fråga bör dimensioneras för en större trafik än som tidigare avsetts. Även om i avsaknad av ett aktuellt lokalprogram en kostnadsuppskattning för byggnaden ej kan göras i dagens läge, är det dock realistiskt att utgå ifrån att anläggningskostnaderna — vilket även påpekades i 1961 års statsverksproposition — blir betydligt större än det i tidigare kostnadsuppskattning upptagna beloppet 20 mkr. En kostnadsuppskattning som gjorts våren 1961 tydde på mer än en fördubbling av detta belopp. Avsikten är dock att genom en ingående prövning av projektet sänka kostnaderna så långt detta över huvud är möjligt med hänsyn till kraven på en rationell utformning av byggnadens funktioner. Innan de egentliga projekteringsarbetena påbörjas kommer lokalprogrammet att prövas av Kungl. Maj:t. Något förslag om investeringsmedel för ändamålet torde inte framläggas för riksdagen förrän projekteringen framförts till sådant stadium, att en tillförlitlig kostnadsberäkning föreligger.

För nästa budgetår tillstyrker jag i enlighet med styrelsens förslag under anslaget till utbyggnad av storflygplats en medelsförbrukning av 11 mkr. och ett däremot svarande anslag av 9 mkr.

Under luftfartsverkets dispositionsanslag upptager jag ett belopp av 3 mkr. för att — därest flygplatsfrågorna för Göteborg och Karlstad skulle aktualiseras senare under riksdagen — möjliggöra en höjning av luftfartsverkets ram utan att ytterligare anslagsmedel behöver anvisas av riksdagen.

Med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen under nästa budgetår och de förutsatta, till budgetåret ingående behållningarna har de anslag beräknats, som angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna och som uppgår till 17,9 mkr. Anslaget till försvarsberedskap har därvid uppförts med ett formellt belopp.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 141) och den andra inom andra kammaren av fru *Hörn-lund m. fl.* (II: 182), vari hemställes att riksdagen måtte besluta bifalla luftfartsstyrelsens framställning om ett ytterligare anslag på 500 000 kr. till påbörjande under budgetåret 1962/63 av projekterat flygfält vid Viared i Borås samt att för budgetåret 1962/63 under luftfartsfonden anvisa till Flygplatser m. m. 6 400 000 kr.

Beträffande de skäl som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen II: 182.

Utskottet. De ramreglerade investeringarna inom luftfartsfonden, vilka av luftfartsstyrelsen förutsatts uppgå till 13,6 mkr., föreslås av departementschefen upptagas med 6,0 mkr. och helt hänföras till flygplatsanslaget. Reduceringen innebär att påbörjandet av nya flygplatser i Växjö och Borås ej kan ske. I fråga om utbyggnad av Torslanda flygplats och flygfältsarbeten i Karlstad förutsättes — i den mån uppgörelse kan träffas med berörda lokala intressenter — att förslag skall kunna framläggas senare under årets riksdag. Den ramreglerade medelsförbrukningen förutsättes slutligen få ökas med ett belopp om 2,7 mkr., motsvarande anslaget till radioanläggningar för luftfarten.

Vid sidan av de ramreglerade anslagen beräknas 9 mkr. till fortsatt utbyggnad av storflygplatsen. Beträffande stationsbyggnaden avses uppförandet av en permanent stationsbyggnad böra anstå tills vidare. Tidpunkten för förslag till riksdagen i frågan blir avhängig bl. a. av hur trafiken utvecklas.

Utskottet, som under punkten 1 i det föregående förklarat sig godta den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår förordade medelsförbrukningen, får beträffande de i motionerna I: 141 och II: 182 framställda yrkandena om anslag till påbörjande av projekterat flygfält vid Viared i Borås anföra följande.

Departementschefen har i fråga om förslaget att anlägga en flygplats vid Borås framhållit att det synes uppenbart att de med sådant projekt förenade anläggnings- och driftkostnaderna ej står i rimligt förhållande till det relativt begränsade transportbehov en sådan flygplats skulle tillgodose. Under dessa förhållanden har departementschefen ej kunnat tillstyrka förslaget om utbyggnad av ett statligt flygfält vid Borås.

Motionärerna å sin sida anser det på ett tillfredsställande sätt klarlagt att behov av ett flygfält föreligger med hänsyn till såväl befolkningsunderlaget som Borås stads och kringliggande bygds många tätorters industrialisering.

Enligt vad utskottet inhämtat har vid ärendets beredning inom kommunikationsdepartementet närheten till Göteborg ansetts medföra att trafikunderlaget för en flygplats vid Borås kan bedömas vara jämförelsevis begränsat. Med hänsyn härtill och till konkurrenssituationen med marktransportmedlen har det ansetts föga troligt att Boråsområdet skulle ha ett flygtra-

fikunderlag som från trafikekonomiska synpunkter skulle kunna motivera en civil statlig flygplats. Vid bedömningen av förevarande fråga har hänsyn även tagits till de väsentligt kortare restiderna än för närvarande till Torslanda och Jönköpings flygplatser efter färdigställandet under senare hälften av 1960-talet av respektive motorvägen mellan Borås och Göteborg och omläggningen av vägen mellan Borås och Jönköping. Slutligen anses de växande underskotten på luftfartsfonden motivera en sträng återhållsamhet när det gäller den fortsatta flygfältsutbyggnaden över huvud taget och speciellt då i sådana fall där man redan på förhand ansett anledning föreligga att bedöma räntabilitetsutsikterna som mindre tillfredsställande.

Utskottet har för sin del — vid den ingående prövning av frågan som inom utskottet skett — icke funnit sig kunna bortse från nämnda förhållanden liksom från den osäkerhet i övrigt som synes vidlåda det nu föreliggande undersöknings- och utredningsmaterialet. Med beaktande härav har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionerna i fråga. Pågående undersökningar i syfte att åstadkomma en förbättring av luftfartsverkets ekonomi talar även för en viss försiktighet i förevarande fall. Utskottet anser det dock önskvärt att frågan om anläggande av ett statligt civilt flygfält vid Borås tas upp till förnyad prövning därest utvecklingen skulle skapa gynnsammare trafikekonomiska förutsättningar eller förhållanden i övrigt så skulle motivera.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer således,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 141 och II: 182, till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag å 5 900 000 kr.;

II. att riksdagen må för budgetåret 1962/63 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. <i>Försvarsberedskap vid luftfartsverket</i>	1 000 kr.
2. <i>Utbyggnad av storflygplats m. m.</i>	9 000 000 »
3. <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i>	3 000 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7:0) *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 73, s. 272 och 273), innebärande oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

8:o) **Radiohus.** Kungl. Maj:t har (punkt 74, s. 273—276) föreslagit riksdagen att till Radiohus för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

Radiohusets första etapp, som utgöres av en kontorsbyggnad, har numera färdigställt, och inflyttning i byggnaden har ägt rum.

Av de i den andra etappen ingående anläggningarna har personalrestaurangen påbörjats och beräknas kunna tas i drift under första halvåret 1962. Vad gäller studioblocken anförde jag i propositionen nr 53 till 1961 års riksdag, att strävandena borde inriktas på att kostnaderna icke skulle överstiga 40 mkr. enligt prisnivån den 1 juli 1960. Sedan projekteringen av denna byggnadsdel numera slutförts, har kostnaderna beräknats till 41,2 mkr., vilket med hänsyn till inträffade allmänna byggnadskostnadsstegringar innebär att kostnaden kan hållas inom den fastställda ramen. Byggnadsarbetena torde komma att påbörjas under någon av de närmaste månaderna. Även vissa yttre arbeten synes komma att utföras under innevarande budgetår. Vad slutligen angår televerkets distributionscentral räknar byggnadsstyrelsen med att arbetena skall kunna påbörjas under budgetåret 1962/63, vilket är en förutsättning för att denna del av anläggningen skall vara funktionsduglig samtidigt med studioblocken.

Totalkostnaderna för anläggningen, vilka jag förra året upptog till 67,7 mkr., har nu — huvudsakligen på grund av den allmänna ökningen av byggnadskostnaderna sedan förra året — räknats upp till ca 71 mkr. Håri ingår poster om drygt 3 mkr., som f. n. kunnat endast uppskattningsvis anges.

Under anslaget till radiohus har hittills anvisats 46,4 mkr. Byggnadsstyrelsen har beräknat medelsförbrukningen för nästa budgetår till 13,7 mkr. samt med hänsyn till beräknad behållning äskat 4,9 mkr. i nytt anslag. Då vissa förseningar i byggnadsarbetena synes sannolika, beräknar jag medelsförbrukningen till 12 mkr. och föreslår att anslaget uppföres med 3,2 mkr.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer således,

att riksdagen må till *Radiohus* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kr.

9:o) **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 78, s. 277—280) föreslagit riksdagen att dels till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kr., dels ock godkänna vissa justeringar av den förteckning som ligger till grund för användningen av anslaget.

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänför sig till social-, kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till propositionen 1948: 2 (bil. 14, punkt 8).

Till grund för Kungl. Maj:ts förslag ligger en av *byggnadsstyrelsen* den 5 december 1961 lämnad redogörelse för ställningen på merkostnadsanslaget per den 30 juni samma år.

Departementschefen har anfört följande.

Jag har intet att erinra mot vad styrelsen föreslagit rörande beräkningen av merkostnaderna för de byggnadsföretag, som efter de av styrelsen förordade ändringarna av förteckningen kommer att kvarstå i densamma. I enlighet härmed torde av den vid innevarande budgetårs utgång förefintliga behållningen på merkostnadsanslaget 190 000 kr. tillgodoföras det nya investeringsanslaget till byggnadsarbeten vid statens blind- och dövskolor m. m.

Enligt min mening synes vidare merkostnaderna för utbyggnaden av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren ej böra upptas på något särskilt anslag utan torde få bestridas från merkostnadsanslaget. Det av styrelsen beräknade erforderliga anslagstillskottet för nästa budgetår bör därför uppräknas med 175 000 kr. och avrundas till 700 000 kr.

Utskottet har icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer således,

att riksdagen må

I. till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kr.,

II. godkänna de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1962 föreslagna justeringarna av den förteckning, som ligger till grund för användningen av ifrågavarande anslag.

Fonden för låneunderstöd

10:o) **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1961/62.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 79, s. 281) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1961/62* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.

Fonden för förlag till statsverket

11:o) **Förskott till vissa plankostnader m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 80, s. 282 och 283) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

12:o) **Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.** Kungl. Maj:t har (punkt 81, s. 284—290) föreslagit riksdagen att under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1962/63 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 44 000 000 kr.

I skrivelse den 24 augusti 1961 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om investeringar i verkets förrådsfond under budgetåret 1962/63.

För budgetåret 1961/62 har fastställts en medelsförbrukningsram om 40,0 mkr. Vid sidan om de ramreglerade investeringarna räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 0,5 mkr. för inköp av grustag m. m.

För budgetåret 1962/63 beräknar styrelsen en medelsförbrukning av 45,1 mkr. i vad avser de ramreglerade investeringarna samt 0,5 mkr. vid sidan av ramen för anskaffning av grusfyndigheter.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställer därjämte om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1964/65 intill ett belopp av 18 mkr.

För en närmare redogörelse för innehållet i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagskrivelse får utskottet hänvisa till propositionen (s. 284—289).

Yttrande av *arbetsmarknadsstyrelsen* har i propositionen redovisats under postverkets fond (s. 164 och 165).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att han i likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för innevarande budgetår räknat med en oförändrad investeringsram av 40,0 mkr. Vid sidan av investeringsramen har departementschefen för nämnda budgetår räknat med en medelsförbrukning av 0,5 mkr. för inköp av grustag.

Departementschefen erinrar om att han vid anmälan av investeringsplanen för kommunikationsverken förordat en investeringsram av 43 mkr. för nästa budgetår. Detta innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 3 mkr. Hur medelsförbrukningen ungefärligen beräknas komma att fördela sig på de olika anslagen framgår av en i propositionen (s. 290) intagen tablå.

Erforderliga anslag har av departementschefen beräknats till sammanlagt 44 mkr. Avslutningsvis förklarar sig departementschefen icke ha någon erinran mot styrelsens hemställan om ett beställningsbemyndigande om högst 18 mkr., gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1964/65.

Utskottet. De rambegränsade investeringarna under förrådsfonden, vilka av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår beräknats till 45,1 mkr., anses av departementschefen böra begränsas till 43,0 mkr. Detta innebär dock i förhållande till innevarande budgetår en ökning med 3,0 mkr., huvudsakligen lagd på anslaget till motorfordon och vägmaskiner. Den totala medelsförbrukningen föreslås fördelad med 6,5 mkr. till Garage- och förrådsbyggnader m. m., 33,0 mkr. till Motorfordon och vägmaskiner m. m., 2,5 mkr. till Flytande materiel och 1,0 mkr. till dispositionsanslaget. Härtill kommer, utanför ramen, 0,5 mkr. till inköp av grustag m. m.

I enlighet med vad utskottet under punkten 1 ovan anfört tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, vilket förutsätter en anslagsanvisning om sammanlagt 44 mkr. Utskottet har ej heller något att erinra mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp om 18 mkr. för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1964/65.

Utskottet hemställer följaktligen,

att riksdagen må för budgetåret 1962/63 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6 500 000 kr.
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m.	33 000 000 »
3. Flytande materiel	2 500 000 »
4. Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	2 000 000 »

13:o) Uppskjutna frågor. Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande beträffande Kungl. Maj:ts under följande punkter framlagda förslag nämligen

punkten 75: Televisionshus,

punkten 76: Ämbetsbyggnad i kvarteret Murmästaren i Stockholm, samt

punkten 77: Byggnadsarbeten för statens bilinspektion, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 6 mars 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, Bergman, Ragnar Bergh, Fritz Persson, Per Jacobsson, fru Wallentheim, herrar Manne Olsson, Sundin, Virgin, Eric Carlsson och Per-Olof Hanson; samt

från an d r a kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, fröken Elmén, herr Andreasson, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungkile, Lassinantti, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Skellefteå, Gustafsson i Kårby och Källenius.

Reservation

vid *punkten 6* (Luftfartens markorganisation) av herr *Källenius*.